zijn geworden, en zich van hun Oudsten Broeder hebben laten grijpen.

Bovendien: welk een beteekenis-volle plaats heeft juist Jakobus, de broeder des Heeren, ingenomen in de jonge Christelijke Kerk, vooral in de gemeente van Jeruzalem — noemt Paulus hem niet in zijn brief aan de Galatiërs, met Cephas en Johannes, een der pilaren van de gemeente des Heeren?

Maar de rijkste vrucht dezer verschijning mogen we zien in den zendbrief, welken Jakobus geschreven heeft — dien prachtigen brief met zijn praktischen inslag!

Het blijkt uit dien brief, dat hij is geweest een man van stoer doorzetten, als hij zich eenmaal ergens aan geeft!

Hoe openbaart de levende Christus Zich in Zijn broeder-naar-het-vleesch met al de krachten Zijner opstanding!

„Die den wil Mijns Vaders doet, die is Mijn moeder, broeder, zuster!" — ja, dat heeft Jakobus nu wel heel goed begrepen.

Heel de brief is er immers op gericht, de jonge Christenen uit de Joden, aan wie hij geadresseerd is, er op te wijzen, dat ze de geboden Gods moeten onderhouden — dat ze niet moeten twijfelen, maar van God wijsheid en volharding begeeren te midden van verzoekingen — dat ze een waarachtig-Christelijk leven moeten leiden, een leven, hetwelk de kracht van Christus' opstanding kent — dat ze niet slechts hoorders, doch daders des Woords moeten zijn.

Heel de brief ademt één frissche, levende, praktische boodschap:

„Niet een iegelijk, die zegt, „Heere, Heere!", maar die daar DOET den wil Mijns Vaders, Die in de hemelen is!"

* * *

Is dat niet rijk?

Gaat achter die sobere mededeeling: „en is van Jakobus gezien", nu niet het licht der veelvuldige wijsheid van den Opgestane gloeien?

Dat zúlk een man omgezet is tot een dienstknecht van den Levensvorst! de vleeschelijke broeder, eerst zoo kritisch het werk van zijn broer Jozua veroordeelend, nu een geestelijke slaaf (zie 't begin: „Jakobus, een dienstknecht (slaaf) van God en den Heere Jezus Christus...."!), een slaaf, die in aanbidding en ootmoed heel zijn hart, gansch zijn leven, al zijn talenten aan den dienst van zijn Zaligmaker, DEN Jozua, toewijdt!

En dat nu de Heilige Geest hèm gebruikt om òns te leeren!

Om ons tot praktisch Christendom aan te sporen.

Om ons op te wekken, menschen-van-de-DAAD te zijn.

Menschen-van-de-DAAD — dàt worden onwilligen, die zich van Christus laten grijpen, Hem leeren kennen en de kracht Zijner opstanding..., onwilligen, wier hartelust het wordt, den wil van Jezus' hemelschen Vader te doen!

Ja, in daders des Woords vindt Christus gestalte — Hij, Die DE Dienstknecht wilde zijn, hoewel Hij de Vorst was.

Christus vernieuwt zulke zondaars naar Zijn evenbeeld, want alles is voor hen volbracht, en Hij schenkt hun niet alleen gerèchtigheid, maar ook hèiligheid — niet alleen gelóóf, doch ook wèrken — niet slechts het hóóren, maar ook het dóén!

Zóó is nu onze Levensvorst — en zóó is Zijn Paaschkracht.

Zóó maakt Hij het leven der Zijnen tot één heilige Paaschvreugde, één opstandingsleven:

daders des Woords te zijn — leesbare brieven van Christus.

* * *

Menschen, zondaars — wat is 't heerlijk, een broeder of zuster of moeder van Christus te wezen — tot Zijn groot gezin te mogen behooren — te dóén den wil van Zijn hemelschen Vader, door Zijn offer- en zegegang ook de onze!

En dan nòg die zegenende hand van den Verrezene, nu als Heere der heerlijkheid in den hemel troonende —

die hand uitgestrekt boven ons hoofd —

en die stem uit de heerlijkheid, vol beloften van een schat van zegeningen:

„Zalig zijn zij, die het Woord hooren en hetzelve bewaren!"

Zalig....

Jakobus, wat is het rijk, zóó van uw familie te mogen zijn.

J. SMELIK.

Wilt U onthouden, dat U bij het aanwerven van een nieuwe abonnè over mooie boeken als premie kunt beschikken?

KERKELIJK LEVEN

Ongewenschte „nabetrachtingen".

In de pers wagen enkelen zich aan „nabetrachtingen" over de vergaderingen der voortgezette generale synode. Hier en daar wordt dan de indruk gewekt, alsof daarbij een verblijdend „resultaat" bereikt is; er is immers gesproken van „eenstemmigheid", en van blijdschap daarover. Deze indruk wordt dan door sommigen dermate versterkt, dat een enkele zich verwonderd afvraagt, hoe het dan toch mogelijk is, dat weer van andere zijde de vermaning werd beluisterd, ernstig te rekenen met de mogelijkheid van voortgezetten strijd. Een enkele schrijver zelfs is reeds over het stadium der „verwondering" heengekomen, om bij dat der klacht, zoo niet der aanklacht aan te landen.

Wij voor ons zullen ons niet verliezen in contra-nabetrachtingen, noch ook allerlei geruchten weerspreken.

Wanneer zij, die geruchten verspreiden daarin slechts volledig zijn, dan hebben zekere betreurenswaardige hiaten, die in de kennis van het feitenmateriaal aanwezig zijn, hun noodzakelijke opvulling kunnen verkrijgen.

Slechts willen we verzoeken, niets meer te lezen in wat over die „eenstemmigheid" bericht werd, dan er heusch staat. Hoeveel mogelijkheden zijn er niet? Men kan eenstemmig zijn in het sluiten van een vrede, men kan echter óók eenstemmig zijn in het sluiten van wapenstilstand, of in het kiezen van een ander terrein, of in het invoeren van bepaalde pauzen in den strijd, of in het bepalen van den inzet der worsteling, of in het al of niet begeeren der non-interventie, of inzake de kwestie van verbreed of versmald front, enz. enz. enz. Eerst als men weet waarover eenstemmigheid bereikt is, en inhoeverre een bepaalde strijd op één dan wel op meer dan één front gevoerd wordt, en inhoeverre naast bepaalde besprekingen ook nog andere loopende zijn en op decisie wachten, eerst dán kan men weten, of de Geest der openheid en der waarheid en der klaarheid tot ons wedergekeerd is, ja dan neen.

Dit is zeker: er is altijd te onderscheiden tusschen menschen, die op tijd en ter bevoegder plaatse den vrede dienen, en anderen, die het te laat en op verkeerde plaatsen doen, na al of niet tegengewerkt te hebben, toen het op meewerken aankwam. Dat voorts een vergadering in vrede scheidt, zegt niets omtrent de officiëele afhandeling der punten-in-geding. Dacht men soms, dat de vergaderingen van bepaalde commissies op een Poolschen Landdag geleken? Of dat men daar niet samen bidden kon, ook al maanden en maanden lang vóór die synode van onlangs? Wie heeft het recht, zakelijke geschillen als persoonlijke voor te stellen? Of om zonder bewijs van het tegendeel aan te nemen, dat broeders niet in den geest elkander zien bij den avondmaalsgang?

K. S.

Deputaten tot oefening van het verband met de Vrije Universiteit. (III, Slot.)

Hetgeen we in onze beide artikelen hebben opgemerkt, geeft ons aanleiding tot volgende „nabetrachting":

a. In de eerste plaats stellen we vast, dat de tegen ons blad ingebrachte bedenking, als zou het op het onderhavige punt een onware voorstelling gegeven hebben, niet juist is. Wij wijzen op hetgeen we in het tweede artikel dienaangaande gezegd hebben.

b. In verband hiermede blijven wij het — zonder te willen napleiten — nog altijd jammer vinden, dat de kwestie der z.g. meeningsverschillen ter synode van 1936 op de bekende manier ter tafel is gebracht met algeheele negatie van het feit, dat zoowel van de zijde der curatoren van Kampen als van die der deputaten tot oefening van het verband met de theologische faculteit der Vrije Universiteit zonder eenig voorbehoud gunstig was gerapporteerd. Ware dit geruststellende feit als basis voor alle verdere officiëele handelingen aanvaard, dan zou het debat ter synode allicht anders verloopen zijn, zou ook het inbrengen van beschuldigingen van de zijde van twee professoren der V.U. tegen anderen bemoeilijkt zijn, hetgeen m.i. slechts nuttig had kunnen werken, en was veel polemiek voorkomen; polemiek, waarvan sommigen niet zoozeer in den aanvang als wel „bij den voortgang" (toen er antwoord kwam) klaagden, dat ze over de hoofden der eenvoudigen heenging.

c. Inzake de vraag, wat al of niet valt onder de bevoegdheid der Verband-deputaten, is niet in elk opzicht een vaste, scherp omschreven gedragslijn op te merken. We hebben gezien, dat de deputaten bij herhaling (Groningen 1927, Arnhem 1930) hebben verzekerd, dat het toezicht op leer en leven der studenten niet hun taak is. Niettemin hebben ze toch — hetgeen ook formeel daartegen niet strijdt — meer dan eens over die aangelegenheid hun aandacht laten gaan, en ook te dezer zake officiëele handelingen ondernomen, waarover dan ook officiëel gerapporteerd is. Zoo hebben zij gecorrespondeerd met de faculteit, en daarover gerapporteerd aan de synode, inzake het optreden van een student in buiten-kerkelijken kring, welk optreden zij, — sprekende voor zichzelf — gewraakt hebben; ook hebben zij officiëele correspondentie gevoerd inzake de opvoering van het tooneelstuk „Saul en David"; en ook hebben zij de moeite genomen, een motie eener classis inzake voorlichting van studenten door een „H.V."-predikant ter kennis van de faculteit te brengen, en een verzoek bij haar in te dienen met betrekking tot deelname aan conferenties op Zondag; bovendien hebben ze officiëel ter sprake gebracht het besluit der Leeuwarder synode inzake de Nederlandsche Christen-Studenten Vereeniging. Dit alles bewijst, dat de bevoegdheid der deputaten vèrder strekt dan tot de enkele contrôle op de in de theologische faculteit gegeven colleges. Het feit, dat de deputaten in 1930 rapporteeren, het stilzwijgen eener vorige synode min of meer als een goedkeuring van hun gedragslijn te hebben aangemerkt, wijst uit, dat de praktijk van vroegere deputaten ook voor onzen tijd met zijn tegenwoordige problemen min of meer de kracht heeft van gewoonterecht.

d. Volgens eigen mededeeling der deputaten (Groningen 1927, zie ons artikel II, bldz. 275, kolom 2) ligt er nog altijd een geschil tusschen de theologische faculteit en de Verband-deputaten. Dit geschil raakt art. 12 der bestaande regeling. Duidelijkheidshalve drukken wij het hier nog eenmaal af:

> De Deputaten zijn bevoegd, om met betrekking tot het toezicht op de studenten der Theologische Faculteit, met betrekking tot de Series Lectionum, of met betrekking tot de opleiding tot den Dienst des Woords, in 't algemeen over alles wat zij noodig of wenschelijk achten, in overleg te treden met de Theologische Faculteit, of, indien de aard der zaak dit meêbrengt, met de Directeuren of Curatoren der Vrije Universiteit.

Het geschil loopt over de woorden: „in 't algemeen over alles wat zij noodig of wenschelijk achten". Volgens de faculteit zien deze woorden op hetgeen voorafgaat; de deputaten daarentegen zijn van oordeel, dat deze woorden op zichzelf staan, en dat ze bedoelen, hun bevoegdheid te geven „in 't algemeen over alles wat zij noodig of wenschelijk achten" in overleg te treden met de theologische faculteit. Van dit meeningsverschil hebben de deputaten de synode kennis gegeven, opdat deze, desverlangd, zich nader op dit punt zou kunnen uitspreken. Intusschen is dit niet geschied. Het wordt, geloof ik, tijd, dat deze zaak nog afzonderlijk onder de oogen worde gezien. Temeer, omdat de kwestie zelf meer en meer urgent wordt. Men heeft het in de pers herhaaldelijk kwalijk genomen, dat ook onder de predikanten er velen zijn, die nader studie maken van de filosofische constructies o.m. van Prof. Vollenhoven. Maar kan men het kwalijk nemen, als gereformeerde predikanten belangstelling toonen voor de opvattingen van een hoogleeraar, die een vierde deel van den tijd, gesteld voor de opleiding tot den dienst des Woords, voor het oog van alle gereformeerde kerken mede in beslag neemt? Men heeft in dit verband gesproken van factie-vorming. Daargelaten nog het feit, dat Prof. Dr K. Dijk bestuurslid is der vereeniging voor calvinistische wijsbegeerte, wijzen wij er op, dat in vroeger jaren b.v. door mannenvereenigingen bepaalde opvattingen van Dr A. Kuyper in studie genomen zijn, en dat zelfs artikelen van hem door de mannenvereeniging „Voetius" te Rotterdam herdrukt zijn. Wie heeft tóen daarin factie-vorming gezien? Zoover ik weet, niemand. In elk geval accentueert de bestaande toestand wel onze opmerking, dat uit een oogpunt van opleiding tot den dienst des Woords de filosofische colleges, gegeven aan de eerste-jaars-studenten in de theologie, alleszins de aandacht der Verband-deputaten verdienen. Zélfs indien men in opgemeld geschil tusschen faculteit en deputaten de interpretatie der faculteit zou volgen, zijn de deputaten ten volle bevoegd om inzake deze colleges in overleg te treden met de theologische faculteit of met de directeuren of curatoren der V.U. Ter afsnijding van misverstand voegen we hiernaan toe, dat naar onze meening de opvatting der deputaten tegenover die der faculteit juist te achten is.

e. Dat officiëele bemoeienis ten aanzien van het onderwijs, gegeven aan de eerste-jaars-theologen, in de lijn der bevoegdheid van deputaten ligt, kan ook nog op andere gronden worden aannemelijk gemaakt. We noemen er drie:

1o. Blijkens de historie hebben de deputaten zich in eerster instantie af te vragen, wat noodig is voor de **opleiding**. (Zie de acta van Zwolle en art. 1 en 8 der Regeling.) In allerlei toonaard keert steevast de opmerking in de rapporten der deputaten terug, dat het gegeven onderwijs geschikt is voor de opleiding. De eenvoudige lezers (en ook wel hoorders) van zulk een rapport denken daarbij onwillekeurig aan de vakken, die den a.s. predikanten ter bestudeering opgedragen zijn. De kerken realiseeren zich daarbij niet, dat dit toezicht slechts een gedeelte van deze vakken raakt. Toch hebben diezelfde kerken officiëel, voor wat Kampen betreft, terecht gevoeld, dat het belang der opleiding een breeder studieveld vordert, dan officiëel binnen het kader, niet der V.U., doch der theologische faculteit van de V.U. getrokken is. Niet alleen hebben ze getoond, dit te beseffen, door zich te bemoeien met het onderwijs in de historia sacra, gelijk dit aan de V.U. indertijd gegeven werd in de litterarische faculteit (zie mijn tweede artikel), maar ook richten ze te Kampen haar praktijk dienovereenkomstig in. Het onderwijs in de „hebreeuwsche archaeologie" valt te Amsterdam onder de litterarische faculteit. De a.s. predikanten leggen binnen deze faculteit als eerstejaars-studenten een tentamen af in dit vak. Ergo, aan de V.U. staat dit onderwijs en ook deze tentamen-regeling officiëel buiten het toezicht der Verband-deputaten. Te Kampen evenwel wordt de archaeologie gegeven gedurende drie jaar, te beginnen bij het eerste jaar; en natuurlijk valt heel deze leergang onder het toezicht der kerken. Evenzoo staat het met het onderwijs in de talen (grieksch en latijn), alsmede met dat in de geschiedenis der wijsbegeerte, benevens dat in de logica en psychologie. In Amsterdam valt dit alles weer onder de litterarische faculteit, en dus buiten het kerkelijk toezicht; te Kampen evenwel valt het óók onder dit

toezicht. Zoo leven de kerken voor zichzelf uit de overtuiging, dat voor het belang der opleiding deze vakken noodig zijn en toezicht vorderen. Maar dan moet het onder het aspect der opleidingsbelangen ook de deputaten voor het verband met de V.U. aangaan.

2o. De bul, die aan de theologische studenten wordt uitgereikt na met goed gevolg afgelegd propaedeutisch examen, wordt te Amsterdam gesteld op naam van de litterarische faculteit. Déze faculteit („ordo philosophiae theoreticae et litterarum humaniorum") verklaart, dat zij den candidaat heeft geëxamineerd en hem bevordert tot de colleges in een andere (di-mittere) faculteit, d.w.z. tot de theologische colleges („dimisit in scholas theologicas"). De onderteekening geschiedt door den decaan en den ab-actis van de litterarische faculteit. Nu zullen we ons niet verliezen in een uiteenrafeling van de verschillende mogelijkheden, die hier zijn. Het geval laat zich denken, dat iemand een propaedeutisch examen had afgelegd, laat ik zeggen te Leiden, en zoowel te Kampen als te Amsterdam zou worden toegelaten tot de theologische lessen. Zulke uitzonderingsgevallen zouden dan afzonderlijk kunnen worden bestudeerd en geregeld. De algemeene regel echter is wel duidelijk: de litterarische faculteit doceert, tenteert en examineert in vakken, welke de kerken voor de opleiding hebben vastgesteld als onmisbaar, en welke ook volgens Dr A. Kuypers Encyclopaedie behooren tot het veld der theologie: men denke maar aan de archaeologie. Daarom gaat het de kerken wel degelijk aan, wat er gebeurt, voordat iemand *ná zijn eindexamen gymnasium en vóór zijn theologisch* candidaats-examen officiëel wordt toegelaten tot de theologische colleges in engeren zin.

3o. Dit geldt te meer, omdat de regel, die aan de Vrije Universiteit gevolgd wordt, dat n.l. propaedeutisch onderwijs en examen van de theologische studenten buiten de theologische faculteit omgaan, door andere universiteiten niet is aangenomen. Ik heb b.v. hier voor me liggen drie bullen van een predikant, die te Leiden zoowel propaedeutisch, als candidaats- en doctoraal-examen afgelegd heeft (resp. 1918, 1920, 1922). Alle drie bullen voeren den naam der theologische faculteit, deelen mee, dat ze uit de boeken van déze faculteit (ex libro Facultatis Theologicae in Academia Lugduno-Batava) een getuigschrift geven, en zijn alle drie geteekend door decaan en ab-actis der theologische faculteit. En wel is voor het verleenen en verkrijgen van de bul van het propaedeutisch examen de hulp van professoren uit andere faculteiten noodig, maar het is toch de theologische faculteit, die bijgestaan door docenten uit andere faculteiten, het onderzoek (tentamens meegerekend) officiëel noteert, beoordeelt, en het diploma uitreikt aan den geslaagde[1]). Te Amsterdam (V.U.) wordt men uit handen van de ééne faculteit in die der andere overgeleverd (di-mittere); te Leiden blijft men, waar men van den aanvang af was: in handen der theologische faculteit.

Ook te Groningen wordt het propaedeutisch examen afgenomen door de theologische faculteit, met behulp van den hoogleeraar uit een andere faculteit, die Hebreeuwsch en Hebreeuwsche antiquiteiten doceert. Het is weer deze theologische faculteit, welke het examen beoordeelt en den candidaat toelaat tot het volgende theologische examen. De onderteekening geschiedt ook weer door praeses en ab-actis der theologische faculteit[2]). Van andere universiteiten heb ik thans geen gegevens bij de hand.

4. Om al deze redenen zou het goed zijn, indien de kerken, gelet ook op de pijnlijke historie, die we pas beleefd hebben, en die, jammer genoeg, nog niet ad acta gebracht is, zich nader over een en ander beraadden. Het komt ons wenschelijk voor:

1o. Alsnog uitspraak te doen inzake het meeningsverschil, hierboven gereleveerd, tusschen de Verbanddeputaten en de theologische faculteit.

2o. Dat de naam der deputaten officiëel gewijzigd wordt; thans zijn het deputaten tot oefening van het verband met de theologische faculteit der Vrije Universiteit; maar beter is het, den naam te veranderen in: deputaten tot oefening van het verband met de Vrije Universiteit.

3o. In art. 1 der Regeling, gelijk ook in art. 7 en 8, een redactie-wijziging aan te brengen, welke vastlegt, dat het onderwijs in alle vakken, welke gedoceerd worden aan degenen, die ingeschreven zijn als theologisch student en dus in die vakken, welke bestudeerd moeten worden om langs den weg der V.U. predikant te worden in de Gereformeerde Kerken, valt onder het toezicht der verband-deputaten, óók voor wat betreft zijn geschiktheid voor de opleiding tot den dienst des Woords; dit toezicht zou dus niet alleen gaan over het onderwijs der „hoogleeraren en andere docenten", die „onder welken titel ook in de theologische faculteit" doceeren, doch over het onderwijs van allen, die, onder welken titel ook, of in welk faculteits-verband ook, medewerken aan de vorming van a.s. dienaren des Woords, voorzoover het verplichtend is voor de a.s. predikanten.

5. Om alle misverstand af te snijden, merken we nog het volgende op:

1o. Wij bedoelen hiermede niet, dit toezicht voor alle docenten hetzelfde te doen zijn. Uitdrukkelijk verklaren we, niet te bedoelen, dat b.v. onderwijs in een klassieke taal, thans aan a.s. predikanten gegeven door een hoogleeraar, die niet behoort tot eene van de Gereformeerde Kerken in Nederland, uit confessioneel oogpunt bezwaar zou opleveren.

2o. Men zal van ons, na alles wat den laatsten tijd in „De Reformatie" geschreven is, niet beweren kunnen, dat wij onzerzijds met het schrijven van deze artikelen bedoelden, eenigen engen band te willen leggen om Prof. Vollenhoven; want niet wij hebben tegen hem bedenkingen ingebracht: wij hebben juist bepaalde concrete bezwaren, tegen hem ingebracht door eigen collega's van de V.U., getoetst en afgewezen.

3o. De opmerkingen in dit ons slot-artikel hebben we reeds in het jaar 1936 willen maken, gelijk we ook reeds toen in een vergadering in deze richting gewezen hebben; doch wij hielden ze steeds terug, omdat het ons maar al te zeer bekend was, dat in de huidige *situatie velen in een dergelijk initiatief een uiting zien* van zekere animositeit in een ondersteld rivaliteitsconflict tusschen „Kampen" en „Amsterdam".

4o. De directe aanleiding tot deze artikelen lag uitsluitend in het feit, dat iemand eerst in een persoonlijk *gesprek captie maakte op wat ons blad geschreven* heeft over den gang van zaken in 1936 en later, hoewel we aanstonds op de zaak beloofden terug te zullen komen, zijn bezwaar herhaalde in een vergadering, die we onlangs bijwoonden. Blijkbaar woog het hem zwaar. Wij meenen thans te hebben aangetoond, dat in dezen voor eenig verwijt aan onze redactie geen reden bestond, en hopen, dat het initiatief, waartoe deze artikelen tenslotte de kerken hebben opgewekt, zal worden opgenomen gelijk het bedoeld is. Dit zou de thetische winst zijn uit de overigens minder thetische critiek, op dit punt tegen ons blad ingebracht. Wordt dit initiatief door de kerken genomen, dan zal het in de toekomst mocilijker zijn, geschillen, die in eerster instantie de V.U. zelf en in tweeder instantie de verbanddeputaten aangaan, te brengen voor het kerkelijke forum[3]).

K. S.

---

1) Ex libro Facultatis Theologicae in Academia Lugduno Batava....
Ornatissimus..... Facultati Theologicae et Professori Linguae et Antiquitatis Hebraicae probavit se satisfecisse conditionibus, quas studiosis imponit Edictum Regium d. 27 m. Aprilis a° 1877 (No. 87) Art. 2 § 1, et admissus est ad studia Theologica.
Datum Lugduni Batavorum, d....., m....a....
(w. g.) H. Windisch, Facult. h. t. ab-Actis.
(w. g.) F. Pijper, Facult. h. t. Decanus.

2) .... examen subiit in lingua Hebraica et Antiquitatibus Israëliticis coram Facultate Theologiae, adscito Professore e Facultate Litterarum et Philosophiae, cui munus has disciplinas docendi incumbit, et progressus suos in his ita probavit, ut Facultas eum ad examen Candidati Theologiae admittendum esse censeat.
(w. g.) W. J. Aalders, Facult. Praeses.
(w. g.) J. Th. Ubbink, Facult. ab-Actis.

3) Reeds hebben we in ons eerste artikel erop gewezen, dat die practijk, gelijk ze in den loop der jaren zich heeft ontwikkeld, wel eenigszins een anderen kant uitgegaan is dan aanvankelijk bedoeld was. Volledigheidshalve herinneren we, om in dezelfde richting te wijzen, ook nog aan de Acta der derde voorloopige Synode van Nederduitsche Gereformeerde Kerken te 's-Gravenhage 1891. Op deze synode is het eerste contract aanvaard, dat bij de vereeniging der beide Kerkengroepen in 1892 onveranderd is overgenomen en voorloopig van kracht verklaard (zie pag. 220 Acta Syn. 1908).
Deze regeling luidde als volgt (pag. 20—22 Acta Syn. 1891):
„De Nederduitsche Gereformeerde Kerken, in Voorloopige Synode samengekomen, en de directeuren van de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op gereformeerden grondslag, als zoodanig belast met het bestuur van de Vrije Universiteit te Amsterdam, in dezen handelend op advies van hare Curatoren en van hare Theologische Faculteit,
overwegende, dat de Ned. Geref. Kerken in eene Vrije Universiteit op gereformeerden grondslag de meest gewenschte inrichting hebben te erkennen voor de opleiding van hare aanstaande leeraren;
dat de Vereeniging voor Hooger Onderwijs blijkens art. 2 van hare statuten en art. 1 van de Instructie voor hen, die aan de door haar gestichte scholen onderwijs geven — (zie de bijlagen 1 en 2) — op den grondslag van de belijdenis der Geref. Kerken staat en met name van de Hoogleeraren in de Faculteit der H. Godgeleerdheid instemming met die belijdenis vordert;
dat verband tusschen de Theol. Faculteit en de Kerken naar den eisch der Gereformeerde beginselen, — wenschelijk, ja noodzakelijk is te achten;
zijn overeengekomen dit verband te doen plaats hebben op de volgende door onderteekening van beide partijen bekrachtigde voorwaarden:

Art. 1.

Bij de voorgenomen benoeming van Hoogleeraren in de Theologische Faculteit wordt door deze Faculteit vóór zij haar advies aan H.H. Curatoren geeft, het oordeel gevraagd van drie, door de Voorloopige Synode van Ned. Geref. kerken te benoemen Deputaten. Hebben dezen tegen het voorgenomen besluit geen bezwaar, dan gaat dit door. Bestaat daarentegen bij de meerderheid van Deputaten overwegend bezwaar en blijkt dit door overleg niet te kunnen worden weggenomen, dan wordt door Deputaten de zaak gebracht voor de Voorloopige Synode en blijft de uitvoering van het voorgenomen besluit tot de beslissing der Voorloopige Synode achterwege.

Art. 2.

Aan gemelde Deputaten wordt tevens opgedragen toezicht te houden op het onderwijs der Hoogleeraren. Met dat doel wordt hun jaarlijks in de maand Mei door de Theol. Faculteit het Concept gezonden van de voor de Theol. Faculteit bestemde colleges, ten einde gelegenheid te geven tot het maken van opmerkingen uit het oogpunt van de geschiktheid van dat onderwijs als opleiding voor den Dienst des Woords in de Ned. Geref. Kerken. Deputaten Synodi ad examina brengen de opmerkingen bij de peremptoire examina gemaakt ter kennis van Deputaten voor het verband met de Theol. Faculteit.

Art. 3.

Deputaten hebben voorts het recht om de colleges en examens in de Theol. Faculteit bij te wonen, terwijl bij onverhoopte ontdekking van afwijking van de gereformeerde belijdenis of van gebreken in het onderwijs, Deputaten al het mogelijke doen om eerst door onderhoud met den betrokken Hoogleeraar en daarna door zich te wenden tot H.H. Curatoren, en voorts ook, zoo mogelijk op andere wijze zonder openbaar gerucht te maken, tot wegneming van den misstand te geraken.

(Zie vervolg op blz. 284.)

. God, Die ons gelooven doet!

Ons vrome-menschen-geloof krijgt telkens een geduchten schok, wanneer de Bijbel ons den discipelkring binnenvoert. Daar hebt gij nu weer die Thomas en zijn brutaal ongeloof!

Och ja, wij staan direct klaar om te zeggen, dat het ongeloof van Thomas best te begrijpen is. De kerk moest meer in die geestelijke moeilijkheden van de menschen inkomen, weet u! Je moet toonen dat je ze verstaat en zoolang met ze praten, dat zij met hun wijze hoofden knikken en zeggen: na deze uw commentaren gehoord te hebben wil ik mij in den Bijbel schikken. Wel ja, aai den zondaar vooral een beetje! Mijnheer Thomas! in de kerk zult u zich wel niet thuis gevoelen en voor een evangelisatie-samenkomst is u veel te ontwikkeld, maar misschien wilt u eens een lezing bijwonen? Jongeheer Thomas! u behoeft niet op de gewone catechisatie, waar een schippersjongen zit en een kruideniersbediende, de jongelingsvereeniging is natuurlijk niets voor u met uw vele vragen, maar wij willen voor u wel een aparte catechisatie houden, ook moogt u uw dominee zelf uitzoeken naar uw smaak.

Ja, wij hebben tegenwoordig veel tact om met Thomassen om te gaan! Wij begrijpen eigenlijk niet goed, waarom de Heiland dien serieuzen discipel niet wat anders heeft aangepakt. Zoo in dezen trant: Thomas. Ik begrijp best dat u bezwaren heeft tegen Mijn opstanding. Maar Ik kan het u toch heel goed verklaren, dat het mogelijk is om uit de dooden op te staan! Maar de Heiland heeft heel anders gedaan. Hij heeft Zijn gezaghebbend Woord gesproken: Wees niet ongeloovig, maar geloovig!

Nog in anderen zin wijkt deze uitspraak van Jezus sterk af van onze practijk. Ik ontmoet wel eens geloovigen, die wel de trap van den preekstoel zouden willen opvliegen en met donderende stem uitroepen: Zóó, gelooven jullie allemaal? Wat zijn jullie oppervlakkig! Laat mij maar eerst vele blijken van een krachtige bekeering bij jullie zien en laat ons dán eens praten over de zaak of jullie grond hebt om te mogen gelooven!

Maar tegen Thomas zouden die broeders erg vriendelijk zijn. Ja, Tobber! zouden zij zeggen, dat is mooi van je, dat je de dingen ernstig opneemt. Gelukkig dat je al zoover bent. Je moet nóg een *beetje dieper de put in en dan krijg ik* wel een spiertje hoop voor je!

DE ONGELOOVIGE THOMAS is uit de preeken en meditaties radicaal verdwenen. Wij beschouwen hem met een medelijdend lachje als een creatuur van een tijd, die nog geen steek wist van psychologie.

Tegenwoordig spreken wij van THOMAS DE PESSIMIST! Wij hebben hem zijn rechten gegeven in de gemeente, wij geven aan den Thomas in ons hart zijn rechten. Want het is toch eigenlijk veel waardiger een pessimist te zijn en zijn vragen te hebben, dan zoo'n doodgewone tollenaar en zondaar te zijn, die denkt dat het al goed is wanneer hij maar bij den Heiland is. O, wij zijn zoo bang voor het evangelie! Zoo verschrikkelijk bang! Dat bederft het volk! sprak de Farizeër! Dat maakt zorgelooze en goddelooze menschen! zegt de Roomsche! Dat kweekt historisch-geloovigen! luidt onze taal. En voor DE goddeloosheid: Gód niet te gelooven, zijn onze oogen gesloten. Maar de Heiland spreekt ook tot óns Zijn Woord: Weest niet ongeloovig, maar geloovig! Dat is niet een soort van zedekundige raadgeving, neen, de Heere DOET Thomas gelooven! Zijn woorden deelen het geloof mede en wekken het geloof op! O, óns evangelie van den goeden raad, die overwinning van Arminius! wat heeft het weinig te maken met HET evangelie van den gevenden Christus! Nu KAN Thomas gelooven, nu breekt het geloof bij hem heerlijker door dan bij een van de anderen. Niet omdat hij een dieper natuur was — schei toch uit met die praatjes! — maar omdat de Heere zoo goed was en zoo mild!

MIJN Heere en MIJN God! Ho, Thomas, ho! ho! Dat MIJN moet je er af laten. God zonder voornaamwoord en Heer met het lidwoord DE, dat mag! Maar Thomas ziet niet meer op zijn geloofskracht — dat was juist zijn fout geweest — maar hij ziet op Jezus alleen! Dat is altijd weer onze fout, dat wij het geloof niet verwachten van *een daad van den Heere, maar van een* kracht in onze ziel. Maar Jezus snoert al **die** tegensprekers den mond en Hij spreekt: Wees niet ongeloovig, maar geloovig. Gij MOOGT en daarom: gij MOET. Er is grond om te gelooven:

Die grond is 't eindeloos erbarmen,
Dat al ons denken overtreft
Van Hem, Die in Zijn Vader-armen,
Ons, arme zondaars, tot Zich heft.

N. B.

Blijven deze pogingen vruchteloos, dan brengen Deputaten de zaak ter kennis van de Theol. Faculteit en van de Voorloopige Synode.

Art. 4.

De Voorloopige Synode heeft het recht bij aan Deputaten gebleken afwijking van de belijdenis of bij gebleken gebrek in het onderwijs zich tot Curatoren der Vrije Universiteit of tot Directeuren der Vereeniging voor Hooger Onderwijs, te wenden met gemotiveerd verzoek, om hierin te voorzien.

Art. 5

Al het hiervoren bepaalde is mede van toepassing op den Regent van het Hospitium, mitsgaders op allen, aan wie het onderwijs mocht worden opgedragen in die vakken van wetenschap, wier behandeling taak is der Theol. faculteit.

Art. 6.

Deputaten nemen op zich, al wat aangaande de studenten en hun gedrag hun wenschelijk of noodzakelijk mocht blijken ter kennis te brengen van de Theol. Faculteit.

Art. 7.

Bij al het hiervoren bepaalde blijft het door den Kerkeraad te oefenen opzicht over belijdenis en wandel, zoo van hoogleeraren als studenten, onverkort aan dien Kerkeraad gelaten.

Art. 8.

Aan de Vrije Universiteit zal niemand tot Doctor in de Godgeleerdheid gepromoveerd worden dan na schriftelijke verklaring van instemming met de belijdenis der Nederlandsche Gereformeerde Kerken, waarvoor de te onderteekenen formules door de Theol. Faculteit met de Deputaten worden geregeld.

Art. 9.

Doctoren in de Godgeleerdheid aan de Vrije Universiteit worden bij hun praeparatoir en peremptoir examen van het eigenlijk gezegde wetenschappelijk onderzoek vrijgesteld en alleenlijk onderzocht met betrekking tot het donum concionandi, de zuiverheid der leer en de practische bekwaamheid.

Art. 10.

Deze overeenkomst wordt aangegaan tot wederopzeggens toe, waartoe elk der partijen zich ten allen tijde het recht voorbehoudt".

„Drachten".

De bekende schorsing te Drachten, waarover Prof. Greijdanus schreef in ons blad, riep allerlei kerkrechtelijke vragen op, vragen van algemeenen aard. Het verheugt ons, dat Prof. Greijdanus, die reeds eerder over deze algemeene vragen schreef[1]), thans wederom dit doen wil; ik verwijs naar de in dit nummer beginnende reeks van hoofdartikelen. Met het oog op de toekomst, ook van het kerkverband, acht ik bespreking van deze algemeene vragen van primair belang. K. S.

1) Zie de nummers van 16 Juli, 10 Sept., 31 Dec. 1937 en 15 April 1938.

„Men" is tegen alle gevoel! (I.)

(De nieuwste misvatting.)

Wanneer in het godsdienstig leven de mensch met zijn denken en gevoelen en willen, met zijn doen en ondervinden[1]) naar voren geschoven wordt — zoodat niet de denkende, gevoelende, willende Christen in woord en daad en ondervinding[1]) levende met Christus bezig is en met Zijn waarheid in het ganssche Woord Gods — maar zoodat hij voortdurend bezig is met zichzelve, hetzij met zijn denksysteem, of met zijn gevoelsbevinding, hetzij met zijn doen of zijn laten — dan is er reden om te waarschuwen. Want dan komen de gedachten des harten in de plaats van het Woord, dan komen de gevoelens der ziel, waar de ziel met Christus moest bezig zijn in groote liefde, en dan komen doen en laten des menschen, waar het doen en laten van God moest bewonderd worden.

Het gevoel van vreugde, dat iemand heeft, omdat hij nu gerust mag zijn, daar hij eenige gevoelens van geestelijke vreugde bij zichzelf mocht ontdekken, is van geheel anderen aard, als dat gevoel, dat den geloovige kan overstelpen als hij Christus ziet in Zijn genade over een armen zondaar, en als Hij gemeenschap met Christus oefent door den Heiligen Geest, die hem leert uit het Woord en die oude en nieuwe dingen voortbrengt uit den schat des Woords.

Zoo is ook het welbehagen in zijn eigen denken geheel iets anders als de vreugde bij het zien van Gods wonderen, zooals degene, die onder het Woord zijn verstand gevangen geeft, dat genieten mag.

Zoo is de vrede des harten en de zekerheid van dengene, die gewapend met een orthodoxe theologie, zijn eigen subjectieve leven heeft onderzocht en die tot de slotsom kwam, dat hij het wel van zichzelve gelooven mocht, — die vrede is heel wat anders, dan de vrede door het geloof, dat Christus en al Zijn weldaden heeft omhelsd en dat in die omhelzing het leven heeft gevonden.

Vanwege de zwakheid onzes geloofs en de kracht van den geest der eeuw (in 't moderne denken en in gevoelsleven) komen vaak beide richtingen in ons leven voor. Nu eens steunen op onze subjectiviteit van denken en voelen, dan weer eens steunen op Christus.

Wanneer wij het eerste Subjectivisme (in ruimen zin) noemen (het is de dwaling, dat men de subjectiviteit, het subjectieve doen, gevoelen, willen, des menschen in het godsdienstige leven stelt, waar hij niet behoort te staan) — dan kunnen wij zeggen: hoe meer Subjectivisme, hoe minder geloofsleven en hoe minder waarachtige vertroosting des harten, hoe minder genieting der ziel in de gemeenschap met den Heere.

Er zijn door Gods genade vele Gereformeerden (in en buiten onze kerken), wier oogen zijn opengegaan voor het groote gevaar van het subjectivisme, dat de subjectiviteit van den mensch een plaats geeft, die den mensch niet toekomt.

Er waren al velen, die niets moesten hebben van het ouderwetsche subjectivisme, dat op „inwendig licht" vertrouwt en dat afgaat op mysticistische ervaringen. Wanneer hun critiek op deze richting niet bleef steken in een hooghartig schimpen op „spelonkle-menschen" en „Kerstenrichting", doch wanneer zij dieper bij het licht van Gods Woord doordrongen tot de kern-dwaling, die allerlei nuances van subjectivisme verbindt, dan kwamen zij ook verder en zagen de gemeenschappelijke lijn van modernisme, ethische richting, vereering voor de „oude schrijvers" van de 18e eeuw boven de echte reformatorische sprake van Formulieren en Belijdenis der kerk, en... nieuwere psychologistische beschouwingen onder de Gereformeerden. Ook het subjectivisme van menschen, die de twee dwalingen van het „objectivisme" en „subjectivisme" (in engeren zin) harmonisch in hun persoonlijkheid oplosten (zoodat zij den „onderwerpelijken" Gereformeerde en den „voorwerpelijken" Gereformeerde beide konden bevredigen door hun „harmonische" persoonlijkheid, in plaats van beide te bekeeren van hun dwaling) kwam aan den dag als even groote menschverheerlijking, niets beter dan dat van de zoo beschimpte ouderwetschen.

In den strijd voor de waarheid Gods gaat het nu vaak aldus. Ge waarschuwt tegen de subjectivisten van het gevoel, liefst tegen de „spelonkle-menschen" en tegen de „bevindelijke richting" buiten en in onze kerken, en ge krijgt de andere richting van het subjectivisme (die evenzeer drijft op de menschelijke subjectiviteit, maar nu op het denken), mee. Lof en prijs in de pers. 't Is wel eens net goed. 't „Gevoel" mag niet overdreven worden binnen het subjectivistische kamp. Gaat het dan een beetje oppervlakkig alleen tegen de ouderwetschen, dan krijgt ge zelfs nog een genadig knikje van nieuwerwetsche gevoelsmenschen, die psychologisch preeken en soms veel gevoelen voor groote mannen als Stanley Jones en Weatherhead. Verbreedt zich nu het front van den strijd voor de waarheid en komen ook de nieuwerwetsche gevoelsmenschen (alias psychologisten) in het gedrang, dan wordt het feller. En dan springen de harmonische subjectivisten in de bres ter wille van den „vrede" en de „harmonie". Stil toch... laten we de gevoelsmenschen in hun gevoel ontzien — ieder heeft zoo zijn manier.

Nog één stap verder en dan ontbrandt de strijd ook tegen de subjectiviteit-des-denkens, tegen scholastische leer-ontwikkeling in subjectivistischen trant, en dan is het front volkomen openbaar. Dan verheft zich al wat de subjectiviteit des menschen eert tegen degenen, die de waarheid Gods belijden.

De man van het denken zegt: zij verachten den historischen denkings-arbeid der vaderen, zij verstoren de gezonde denk-ontwikkeling in de lijn der traditie voor het heden.

De man van het subjectivistisch gevoelen roept: zij zijn tegen het bevinden-des-gevoels, zij zijn „mordicus tegen het geestelijk gevoel", zij overdrijven het verstand der waarheid.

En de man van het harmonisch evenwicht vermaant: Stil toch, géén richtingen in onze kerken!

En als dan zoo 't geheele front open ligt voor ons, zien wij zoo waar, dat de anders elkander fel bestrijdende „richtingen" (partijen) onder ons, met een zekeren weilust elkander helpen en elkanders projectielen gebruiken. 't Is één front geworden. Zeer uiteenloopende richtings-organen worden het wonderlijk eens.

En men roept het met groote instemming elkander toe: attentiesein op!

Wat is er dan aan de hand?

Wel, zegt Dr van Es[2]) in het „Geref. Kerkblad van Leeuwarden": „men" is in een „uiterste" vervallen!

„Men" gaat „soms" aan het „gevoelsleven" alle waarde ontzeggen.

Welke „men" dat is, weet iedereen wel in onze dagen. Hoewel toch niemand een werk-zonder-gevoel zal kunnen aanwijzen onder die getuigenissen van den laatsten tijd tegen den geest der eeuw in het moderne denken en in het vereeren der subjectiviteit van denken, gevoelen, willen, doen en ervaren en beleven des menschen.

Ja, zoo klaagde Dr van Es, „men" heeft het als een afbuiging van het Gereformeerde leven beschouwd, als iemand de beteekenis van het geestelijk gevoel voor het genadeleven nog van beteekenis achtte.

Ja, men mag zelfs 't woord „gevoel" niet meer gebruiken.

't Is duidelijk, dat de schrijver den strijd tegen het subjectivisme aanziet voor een strijd tegen het gevoel.

Zouden de Friezen, die anders nogal scherp kunnen onderscheiden, dat niet zien?

't Is haast niet te gelooven, dat ze 't misverstand niet zouden opmerken. Of zouden zij niet onderzoeken of deze dingen alzoo zijn?

A. JANSE.

2) Ds H. Veldkamp in een meditatie over: „een niet omgekeerde koek" („eenzijdigheid", zie evenwel de exegese van Prof. Ridderbos) sprak onlangs in gelijken geest. Hij wees naar de plaatsen in Catechismus en Avondmaalsformulier, waar het woord „gevoel" in voorkomt.... in onze vertaling. Zie evenwel noot 1. Noot van de Redactie.

1) Catechismus, vraag 58, officieele tekst: „Dass, nach dem ich jetzunder den anfang der ewigen freude in meinem hertzen empfinde....". (2 Cor 5, 2 v.).
Liturgie van de Paltz: „Dargegen aber, die dieses zeugnuss in jrem hertzen nit empfinden, die essen vnd trincken jnen selbst das gericht" (avondmaalsformulier).
Noot van de Redactie.

De ridderlijke kunst van het boogschieten in Japan. IV [1]).

Dat wij bovendien ook nog het geluk hadden, den zuiversten vorm der mystieke contemplatie-beoefening, zooals die door Zen-priesters in praktijk gebracht wordt, te leeren kennen, moge hier slechts in 't voorbijgaan naar voren worden gebracht. In haar volmaakten vorm is deze een „treffen" zonder boog en pijl, dus precies datgene, waarheen ook de kunst van het boogschieten moet leiden, wanneer zij op juiste wijze beoefend wordt. Of men dan ook in 't gebruik van pijl en boog doelloos en zonder „ik" geworden is en zoo in het bodemlooze niets verzinkt, of dat men zittend als Boeddha, met

1) Zie de noot bij het eerste artikel. (Red.)

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN

De Joodsche Staat.

II.

Niet alleen de Joden zijn teleurgesteld over het tot dusver bereikte resultaat.

Ook de Chiliasten moeten zeer teleurgesteld zijn. Zij meenen, vooral op grond van sommige Oud-Testamentische profetieën, dat er nog eens een herstel van het nationale Israël komen zal in Palestina. Nu is indertijd door Prof. Dr G. Ch. Aalders in breede reeksen van artikelen, die in dit blad zijn verschenen, uitvoerig aangetoond dat het Oude Testament slechts van één enkelen terugkeer van het verstrooide Israël naar zijn land weet, n.l. van den terugkeer uit de Assyrisch-Babylonische ballingschap.[1])

Van een tweede herstel, na een nieuwe verstrooiing, van Israëls volksbestaan in Palestina wordt nergens in de profetieën gesproken. Dergelijke gedachten moeten berusten op een onjuiste exegese van de in geding gebrachte bijbelplaatsen.

Er is naar het oordeel van Prof. Aalders in de meeste gevallen niet voldoende rekening mee gehouden, dat deze terugkeer uit de ballingschap niet in één moment voltooid is, „maar in verschillende stadiën heeft plaats gehad, zoodat ook na het begin van den terugkeer nog op verderen terugkeer gehoopt en verdere terugkeer geprofeteerd kon worden".[2])

Niettemin blijft dit van de Heilige Schrift afwijkend gevoelen nog altijd aanhangers vinden. En toen er in de na-oorlogsche periode een groote trek van Joden naar Palestina begon, zagen vele Chiliasten in hun overhaasting daarin reeds de lang verwachte vervulling van de Oud-Testamentische profetieën. Na een ballingschap van vele eeuwen zouden de Joden voor den tweeden keer verzameld worden in het oude land der vaderen!

Doch afgezien nog van de foutieve exegese van verschillende bijbelplaatsen zullen de Chiliasten toch moeilijk kunnen volhouden dat de Joodsche staat, die thans ontworpen werd, een vervulling is van de profetieën van Daniël en Ezechiël e.a. De teksten waarop de Chiliasten zich bij voorkeur beroepen bevatten onder meer in de meeste gevallen deze twee elementen: Er wordt nadruk gelegd op de verzameling van àl Israëls verdrevenen en er wordt gewezen op de nieuwe glorie voor de Koningsstad Jeruzalem. Wij kunnen denken aan Jes. 11:11 en 12, waarheen Erich Sauer verwijst[3]): En het zal te dien dage geschieden: de Heere zal weder Zijn hand uitstrekken ten tweeden male, om los te koopen het overblijfsel van Zijn volk, dat zal overblijven uit Assyrië en uit Egypte, en uit Pathros en Ethiopië en Elam en Sinear en de eilanden der zee; en Hij zal een banier opheffen voor de natiën en Israëls verdrevene zonen vergaderen en Juda's verstrooide dochters verzamelen van de vier hoeken der aarde[4]). En wat Jeruzalem betreft kunnen wij denken aan Jer. 30:18, waarvan H. C. Voorhoeve zegt: Welk een duidelijke voorzegging.[5]): Zoo zegt de Heere: Zie Ik breng een keer in het lot van Jacobs tenten en over zijn woningen zal Ik Mij erbarmen; en de stad zal op haar puinhoop herbouwd worden en het paleis zal naar zijn eisch gelegen zijn.[6])

Als nu slechts enkele millioenen van Israëls verdrevenen naar Palestina kunnen terugkeeren en als Jeruzalem niet eens onder Joodsche heerschappij komt, dan moet men toch wel spreken van een heel verkeerd bijbelgebruik, als men deze

1) Zie Reformatie, jaarg. 11, 12, 13, Populair-Wetenschappelijke Schetsen, passim.

2) De Reformatie, 13e jaargang, pag. 101.

3) Erich Sauer, Der Triumph des Gekreuzigten, Umbruch Verlag, Hermann Windel, pag. 143.
4) Vertaling Prof. Dr J. Ridderbos, Korte verklaring der H. Schrift, J. H. Kok, Kampen, 1926, zie ook diens verklaring pag. 84, 85.
5) H. C. Voorhoeve, De toekomst onzes Heeren Jezus Christus, 8ste druk, Den Haag, 1922, pag. 110.
6) Vertaling Prof. Dr G. Ch. Aalders, Korte Verklaring der H. S., J. H. Kok, Kampen, 1925, zie ook diens verklaring pag. 76.

samengevouwen handen, zich daarin laat wegzinken, is in werkelijkheid één en hetzelfde. Slechts is de eerste manier van contemplatie gemakkelijker te bereiken en gemakkelijker vol te houden, de tweede is moeilijker, doch ook meer effectief. Maar hoe dit ook zij: voor beide is beslissend, dat men rustig, doelloos, „ik-loos" is, en dit niet slechts meent te zijn; dat men tot niets is geworden en werkelijk vernietigd is, en zich niet slechts ongeveer een onbeteekenend iets „voelt" — daar bij echte contemplatie niet alleen alle denken en willen voorbij is, maar ook het voelen, zelfs al neemt men dit in zijn breedsten omvang als een „te moede zijn", „gestemd zijn" of „zich gevoelen". De mystieke existentie: het zijn in het niet-zijn, is geheel onuitsprekelijk, onbeschrijfelijk, onvergelijkelijk. Men moet het ervaren hebben om te weten, dat het met woorden slechts is te omschrijven, maar nooit te beschrijven. Men moet het hebben ervaren, om te kunnen verstaan, waarom de Zen-litteratuur van „paradoxen" wemelt, waarom de Zen-leerling zoolang daarmee gemarteld wordt, tot hij het definitief opgeeft, het grondelooze te willen doorgronden met behulp van „denken". Dan begrijpt men, dat het begrip van het „niets" in alle mystiek zoo'n beslissende rol speelt en daarbij toch het volste, machtigste en wezenlijkste op het oog heeft.

Hieruit is ook te verklaren, waarom in Europa niet alleen over het Boeddhisme, maar over de mystiek in 't algemeen, bepaald vreemde voorstellingen de ronde doen. Niet alleen is men er van overtuigd, dat de zoogenaamde contemplatie en het afgezonderd-zijn van deze wereld op auto-suggestie moet berusten en daarom „psychologisch" verklaarbaar moet zijn, maar men onderzoekt ook primitieve volksstammen met het oog op extatische gedragingen, die men heel naief beschouwt als mystiek of aan de mystiek verwant, om dan in blijde herademing vast te stellen, dat tenslotte alle mystiek in een of ander opzicht niet geheel normaal is. Het zou een hopelooze taak en vooral een onnoodige krachtverspilling zijn, zulke menschen duidelijk te maken, dat zij met geheel ondeugdelijke middelen en in kikvorschen-overmoed zich wagen aan problemen, die volstrekt niet aan hen gesteld zijn: want zij zijn in een niet-mystieken zin onnoozel. Wezenlijk ernstiger moet men reeds diegenen beschouwen, die zich met „teksten" bemoeien, die vertalen en van een kommentaar voorzien, en zich naast hun zuiver philologischen arbeid niet weerhouden kunnen, ook met bevoegdheid te oordeelen over alles, wat in deze teksten te vinden is. Zij vormen zich daarover een meening, grondig overwogen en door het citeeren van talrijke plaatsen huns inziens onweerlegbaar gestaafd. Daarbij houden zij, vreemd genoeg, het voor hen (naar zij meenen) begrijpelijke speculatieve Boeddhisme voor „het" Boeddhisme; van het niet-speculatieve, d.w.z. niet in de eerste plaats speculatieve Zen-boeddhisme, dat overigens niet alleen in Japan voorkomt, maken zij zich af met een enkelen handomdraai, daar het voor hun methode geen aanknoopingspunt biedt, en houden hun verkeerd begrip, dat toch slechts biografische beteekenis bezit, voor een zakelijke verklaring. En in de tweede plaats zien zij voorbij, dat ook de wortel van het speculatief Boeddhisme te zoeken is in de niet-speculatieve mystieke grond-ervaring, die zij niet bezitten. En daar zij die niet bezitten, kunnen ze ook niet uitmaken, tot hoedanige speculatieve uitwerkingen deze mystieke ervaring het recht geeft; of derhalve in vele gevallen de speculatieve belangstelling zich van deze ervaring niet onafhankelijk gemaakt en die overwoekerd heeft. Dit is juist het beteekenisvolle in het Zen-boeddhisme, dat het de speculatie volstrekt niet verwerpt, maar zich andererzijds de groote gevaren bewust is, die deze eventueel met zich meebrengen kan. Daarom stelt het de mystieke ervaring steeds weer als beslissend op den voorgrond, en stelt zich juist in dit opzicht bij zijn aanhangers niet met halfslachtigheid tevreden.

Maar hierop zullen wij niet nader ingaan. Het is belangrijker, te denken aan een ander, in breeden kring verbreid misverstand, dat het voordeel heeft, door feiten te kunnen worden weerlegd. Men hoort het steeds weer: mystiek, en eerst recht het Boeddhisme, leidt tot een passieve, van de wereld vervreemde, de wereld ontvluchtende, de wereld vijandige geesteshouding. Men draagt derhalve bepaalde verschijningsvormen van de mystiek, die er „ook" zijn, op de mystiek als zoodanig over. Met afgrijzen keert men zich dan af van dezen heilsweg der luiheid, en men heeft veel op met zijn eigen „faustisch" karakter. Men herinnert zich daarbij niet eens aan het feit, dat er in het Duitsche geestesleven een groot mysticus geweest is, die naast de afzondering van de wereld juist de onuitroeibare waarde van het werkzame leven predikte: meester Eckhart. En voor wien deze „leer" een innerlijke tegenstrijdigheid schijnt, laat hij er zich op bezinnen, dat men aan het Japansche volk, welks geestelijke cultuur en levensvormen door het Zen-boeddhisme zoo beslissend bepaald zijn, met den besten wil ter wereld niet het verwijt maken kan van passiviteit en van wereldmijding, die verantwoordelijkheid schuwt. De Japanners zijn niet zoo verbazingwekkend actief, omdat ze om zoo te zeggen slechte, halve Boeddhisten zijn, maar het juist in hun land levend werkende Boeddhisme sanctionneert hun activiteit.

(Prof. Dr E. Herrigel vert.)

(Slot volgt.)

LITERATUUR EN KUNST

Een stap terug.

Friedrich Griese: Er rijdt iemand door de wereld. — Bosch- & Keuning N. V., Baarn.

Er is een tijd geweest, waarin „een christelijk boek" en „een vertaald boek" ongeveer synonieme begrippen waren.

Het was toe te juichen dat uitgevers, om het christelijk publiek niet bijna uitsluitend naar onchristelijke boeken te verwijzen, romans lieten vertalen, die door hun christelijke strekking beter geschikt waren voor dien kring, dan de literair hooger staande niet-christelijke. Er is een tijd geweest, waarin dit noodig scheen. En hoewel er veel aanmerkingen te maken waren, zoowel op het godsdienstige- als het literaire element — zij waren beter dan niets.

Er is een tijd gekomen, dat schrijvers van christelijken huize opstonden in ons vaderland, om, zij het al niet met meesterwerken, dan althans met oorspronkelijke, gezonde Nederlandsche boeken, een plaats te vragen naast de vertaalde werken.

Het was verblijdend, dat verschillende uitgevers hun de kans gegeven hebben, zich te meten met het vertaalde boek, en dat die kans benut is. De menschen hadden onderwijl leeren lezen, en spoedig zag men in, dat een oorspronkelijk boek te verkiezen was boven het vertaalde. Immers, het laatste bevatte een karakter- en milieu-teekening, die ons grootendeels vreemd waren, en het godsdienstig element was dikwijls zoo, dat het vele stoere gereformeerden te lauw in den mond werd. Het werd bij gebrek aan beter nog geduld.

Eindelijk scheen de tijd aangebroken, dat 't het eigen, Hollandsche boek de overwinning voorgoed behaald had. Er kwam een christelijke literatuur die niet alleen de vertaalde verre overtrof, maar zich ook uitstekend kon meten met de z.g. officieele letterkunde van ons eigen land. We mogen ons in den laatsten tijd beroemen op goede auteurs en voortreffelijke boeken, en dank zij het enorme gebruik dat er gemaakt wordt van de gelegenheid zich te abonneeren op een aantal boeken, per Jaargang uitgegeven, kunnen en willen de uitgevers de jonge schrijvers helpen, en willen dezen op hun beurt de uitgevers hun werken geven, daar zij kunnen rekenen op een groot publiek.

Het gevaar van dezen opbloei is natuurlijk: kunnen er per jaar zooveel goede, christelijke romans gegeven worden, als de verschillende programma's vereischen, of zal men ook met mindere kwaliteit genoegen moeten nemen? Zal het vertaalde boek niet moeten terugkeeren?

Op zichzelf is er natuurlijk geen bezwaar tegen, als dit maar beter of minstens zoo is, als de romans waaraan wij gewoon zijn geraakt. Het zou al heel beperkt chauvinistisch zijn, als men het Hollandsche boek alleen om zijn oorspronkelijkheid, boven het vertaalde stelde. Maar we moeten niet weer terug tot de „brave" buitenlandsche verhalen, waarin onnatuurlijk goede menschen de hoofdrol hebben. En zulk een boek vind ik dat van Griese.

Een boerenknecht krijgt van zijn boer de opdracht met zijn twee wilde paarden, gespannen voor een nieuwen wagen, de door soldaten van Napoleon uit de boerderij gestolen goederen voor dezen weg te brengen. Hij moet beloven, met paarden en wagen binnen acht en veertig uur te zullen terugkomen. Door allerlei omstandigheden, o.a. al te groot plichtsbesef van gezegden knecht, wordt hij daarin verhinderd. In plaats van terug te kunnen gaan, wordt hij, half dood geranseld, maar toch ook weer liefderijk verzorgd, meegenomen met den troep dwars door Duitschland. Ongemerkt gaan de jaren voorbij. Hij rijdt met zijn span en wagen maar rustig door, tot hij in Spanje den wagen kwijtraakt. Teruggekomen met het geringe overschot der Napoleontische troepen, mag hij na jaren terugkeeren naar zijn boer met de paarden en een nieuwen wagen. 't Is voor den lezer ongetwijfeld een opluchting, dat dezen braven jongen, die al die jaren enorme ellende te verduren heeft gehad, den tocht naar Rusland bespaard gebleven is. Hij heeft trouwens al een respectabel staaltje van Duitsche trouw geleverd.

De jongeman is behalve trouw, ook sterk. Hij alleen kan met de twee wilde paarden „de trapper" en de „bijter" omgaan. Deze buitengewone paarden hebben veel gemeen met een legendarisch paard, dat vroeger op dezelfde boerderij den boel in rep en roer gebracht had. Dat door den duivel bezeten paard was klein gekregen en zelfs gedood door een boerenknecht. De arbeidersfamilie had nu geslachten lang arbeiders geleverd aan de nakomelingen van den boer, om zoo de schade te vergoeden! Van dien knecht stamt de hoofdpersoon van dit boek af en hij zou nu zijn boer niet één, maar twee paarden èn een wagen doen verliezen! Men begrijpt dat dit onbestaanbaar is. Daarom vaart de geest van zijn voorvader in den jongen, zoodat zijn eigen moeder hem niet herkent als hij met de paarden weggaat. Maar het goede mensch beseft iets van het grootsche dat er met haar zoon zal gebeuren. Ze verliest nooit het contact met hem, al gaat het soms wat eigenaardig. Als de jongen namelijk in Spanje doodziek ligt te droomen van zijn paarden en zijn ouderlijk huis, en roept om de klink van de deur te lichten, hoort zijn moeder duidelijk gerucht in haar kamer. Ze maakt haar man wakker en saam gaan ze op zoek. En daar vinden ze — de klink der deur omhoog staan. Het ijzeren voorwerp moet door iets bovennatuurlijks zijn opgetild! De geest van haar zoon is dus in het huis geweest. Hoe aandoenlijk zulk een kinderliefde ook moge zijn, het verhaal overschrijdt weer de grens der geloofwaardigheid bij nuchtere Hollanders.

---

teksten uit het Oude Testament, die in werkelijkheid slaan op den terugkeer van de Joden uit de Babylonische ballingschap, durft betrekken op de stichting van den nieuwen Joodschen staat in Palestina.

Daar is evenwel nog meer te noemen. De Chiliasten meenen eveneens op grond van de Schriftuurplaatsen die betrekking hebben op den terugkeer van de Joden, dat er een bekeering van de Joden zal komen in het heilige land. Dit lijkt er onder de tegenwoordige verhoudingen echter allerminst op.

Thans mag herinnerd worden aan de tweede uitspraak die Dr Weizmann deed bij de eerstesteenlegging van de Hebreeuwsche Universiteit en die wij in ons eerste artikel reeds aanhaalden: „De universiteit zou de voortzetting en bekroning zijn wat eens de tempel in Israël geweest was." In dat korte woord heeft Weizmann de geestesrichting van een groot gedeelte van het Joodsche volk treffend getypeerd. Het geloof is uitgewisseld tegen de wetenschap. In plaats van een geloovig leven bij Gods beloften en een uitzien naar de komst van Israëls Verlosser in de schaduwen van tabernakel en tempel, zooals dat bij het oude volk des Verbonds gevonden werd, zal er nu bij het Jodendom komen door den bloei van de Universiteit een verheerlijken van menschelijke kennis en een leven bij menschelijke wijsheid. Zelfs een man als de journalist Farago, die er toch waarlijk niet van verdacht kan worden dat hij de geestelijke zijde van het Joodsche vraagstuk te sterk op den voorgrond plaatst in zijn boek, is het niet ontgaan dat er van een sterk godsdienstig besef bij de Joden in het nieuwe land niets aanwezig is.

Zeker, er zijn in Tel Aviv, de Joodsche stad bij uitnemendheid, een aantal Synagogen en deze mogen zich ook verheugen in een druk bezoek, maar het waren, naar Farago constateeren kon, overwegend leden van de oudere generatie, die naar de synagoge zich begaven. [7])

Het jongere geslacht heeft met de godsdienstige tradities radicaal gebroken. Allerlei communistische ideeën worden gepropageerd en hebben ook ingang gevonden. Wat er van het leven in de kolonies gedacht moet worden, waar de meeste jongere Joden wonen, leert het volgend citaat: „Een keer per week perst de heele kolonie zich in vrachtauto's en rijdt naar de stad voor een bezoek aan de bioscoop." [8]) Het huwelijksleven is daar ook op communistische leest geschoeid. Zoodra men het er over eens geworden is, dat men in de toekomst wil samenleven, vervoegt men zich bij den „socialen" secretaris van de kolonie, en stelt hem van het besluit in kennis. Dat is voldoende voor de huwelijkssluiting. „Tijd om naar den rabbi te gaan voor wettiging van het huwelijk heeft men niet, men wacht eenvoudig tot de rabbi zelf komt. Hij komt niet dikwijls, maar als hij komt, treft hij steeds een groot aantal paren, die hij „en masse" in den echt vereenigt". [9])

Dat lijkt toch overal anders op, dan op bekeering in den zin der Heilige Schrift.

De Chiliasten zullen het moeten toegeven dat er van hun droombeelden nog niets terecht komt en dat ook de gebeurtenissen van onze dagen niet wijzen op een vervulling van de Oud-Testamentische profetieën naar hun uitleg.

Zoo is de toekomst voor Palestina en voor het Joodsche volk donker.

Tot deze conclusie komen vrijwel allen, die, vanuit welk gezichtspunt dan ook, in deze dagen schrijven of spreken over het ingewikkelde Palestijnsche probleem.

Wij zouden er iets aan willen toevoegen.

Laten de huidige moeilijkheden ons, als leden van de Kerk des Heeren, met kracht herinneren aan onze roeping. Laat ons veel bidden, dat de Heere het werk van de zending onder de Joden wil zegenen; en laat ons ook in het ambtelijk gebed degenen, die werkzaam zijn onder de nakomelingen van het oude volk des Verbonds, gedenken in hun moeilijkheden, opdat mede door den trouwen arbeid der kerk de volheid van Israël komen mag tot het geloof in den Christus Gods.

H.-K. H. M.

7) Farago a.w., pag. 84, 85.
8) Farago a.w., 206.
9) Farago a.w., 210, 211.

Correctie: In het vorige artikel leze men: „Eenzelfde corridor loopt in het Noorden naar Haifa (niet Jaffa) aan de kust".